

Bodoča izdaja Prešernovih poezij. Ker že vse kaže, da se bolj in bolj bliža čas, ki nam prinese novo, tako željno pričakovano ilustrovano izdajo Prešernovih poezij, mislim, da tudi naslednje vrstice, katere govore o notranji uredbi imenovane izdaje, ne bodo odveč.

Kakšna bodi izdaja katerega koli klasika, o tem so si drugi večji narodi že zdavnaj edini, in samo pri nas Slovencih je še mogoče, da se prepiramo o tem, kaj se pravi kritično urediti in izdati spise kakega pisatelja. Pri nas so menda še vedno vsi dokazi v tem oziru bob ob steno. Glavno načelo novodobne kritične metode sta povedala pred šestinpetdesetimi leti Smole in Prešeren, ko sta izdala Vodnikove pesmi, s preprostimi besedami v svoji izjavi, »da so Vodnikove pesmi ino druge pi-sarije tukaj ravno tako natisnjene, kakor jih je on zapisal. Nič se ni pre naredilo, nič popravilo«. Te besede bi si moral vsaki izdajatelj naših klasikov iz stare ali nove dobe dati v okvir in obesiti nad svojo mizo, da bi mu bile vedno pred očmi, če bi se hotel tudi le za las umekniti s pravega pota v stran. Ko bi pisal o upravičenosti in potrebi kritične metode, bi mi lahko rekli, da nosim vodo v Savo; če se strokovnjakom, ki so o tej stvari pisali (Wiesthaler, Bežek), ni posrečilo prepričati vseh nejevernih ljudi, koliko manj morem upati jaz, da spravim pod en klobuk naše jezikoslovce. Zato nočem tratiti časa z dokazovanjem, ki bi ostalo za nekatere ljudi, katerim je glavno načelo: »Quot capita, tot sententiae!«, ravno tako brezuspešno, kakor so bile za nje zaman pisane razne razprave omenjenih dveh gospodov.

Glavno načelo kritične metode je torej, kakor sem dejal, da se ne smeta pisatelju v ničemer popravljati niti jezik, niti pravopis. Če je sploh kateri slovenski pisatelj vreden lepe, kritične izdaje, je je gotovo Prešeren; ne samo, da je največji naš pesnik, ampak tudi to je treba upoštevati, da je bil on prvi med Slovenci, ki se je javno izrekel za kritično metodo pri izdajanju naših veljakov na pesniškem polju ter jo tudi sam uporabil pri Vodniku. In kakor je on to storil l. 1840., tako se moramo tudi mi pri izdaji njegovih poezij pokoriti kritičnim načelom.

Še nekaj! Prihodnja Prešernova izdaja ne bode — šolska knjiga, ne bode prirejena »in usum delphini«; tako zastarela pa Prešernov jezik in pravopis vendar nista, da bi motila one brave, ki čitajo pesnika le za zabavo. Povoda torej ni, da bi odstopili le za korak od kritične metode. Natisniti se morajo vse pesmi v taki obliki, kakršno jim je dal pesnik nazadnje. Podlaga novi izdaji bodi izdaja iz l. 1847., katero je priredil še pesnik sam. Prvi del nove izdaje bodi tedaj **fotografično natančen** ponatisk izdaje iz l. 1847.¹⁾ Popraviti se smejo samo očitni tiskovni pogoški, katerih je nekaj popravil že Prešeren sam na koncu »Poezij«, a razen teh jih je še polna vrsta. Jaz sem dobil naslednje: čés (18. 4.) za čéz, kakor sicer piše Prešeren; tudi ni morebiti zaradi rime pisal tako, saj na str. 69. v 11. in 12. vrsti rima čéz in plés. Čés je gotovo ostanek in remini-

¹⁾ Kakor smo čuli iz najboljšega vira, so priporočali takšno izdajo v privatnih razgovorih tudi prof. Krek, prof. Jagić, dr. V. Oblak, dr. K. Štrekelj in dr. M. Murko.

scencija iz bohoričice, kakršnih je med tiskovnimi pomotami več n. pr. palzov (24. 19.) za palcov. Drugi pogreški so: pazabil (55. 6.), pazábljena (121. 12.), raspéte (68. 13.), ker sicer v tej zvezi piše Prešeren *sp* ne *sp* n. pr. razpértije (140. 5.), z pétjam (108. 2.). Hibe so nadalje: ljúbicih (85. 8.), sèrzu (88. 10.), samúd (95. 22.) — zopet bohoričica — pišárjov (99. 16.), ražpértije (139. 10.), mógóce (156. 2.), nóce (156. 6.), bodéca (166. 8.), flàri (168. 5.). Ni pa pogrešek tudi Serp (99. 25.), primeri sèrpski (113. 3.), in tudi ne Morávški (50. 2.) za Morávski, kakor veli menda prvi natisk »Judovskega dekleta«, ki mi ni pri roki, in kakor se glasi varijanta v Prešernovi ostalini. Snov za to pesem je dobil Prešeren po mojem prepričanju najbrž iz kakšnih novin, ki so ob tistem času izhajale na Moravskem, in to prvotno v pesmi označil s tem, da je pisal: Morávski; ko je pa prirejal pesmi l. 1847. za tisk, je pre naredil nalašč to besedo v Morávški, da bi izbrisal zadnji spomin na to, od kod je dobil snov za pesem. Dobro bi bilo pogledati v cenzurni rokopis; če ima ta tudi Morávski, potem je Morávški v »Poezijah« tiskovna hiba, a meni se to ne zdi verjetno.

Ločila naj ostanajo, kamor jih je stavil Prešeren sam; samo, kjer je očitno, da je vsled stavčeve nepazljivosti nedostalo ločil, tako da je umevanje dotičnih verzov oteženo, naj se dodajo potrebna ločila, n. pr. v verzih:

Vklôn máterni gospodične okó
Ponújata v zákon mu njéno rokó (str. 80. v 9.—10.)

namesto:

Vklôn máterni, gospodične okó itd.,

kar je umevati tako: »Materini pokloni in zaljubljeni pogledi gospodične mu ponujajo v zakon njeno roko.« Bil sem že večkrat priča, da so ljuče omenjeni verz tolmačili na razne čudne načine ravno zato, ker nedostaje vejic.

Kar sem dejal o ločilih, isto velja o naglasnih znamenjih, ki morajo zlasti pri njegovih distihih ostati natanko tam, kamor jih je del Prešeren. Brez teh naglaskov Prešernovih distihov ni moči brati metrično pravilno. Samo nekaj imam omeniti. Na str. 113. bereš ta petomer:

Slávšine tí júžnih sò jáničárji dežél
(t. j. $\acute{a} \ \acute{o} \ \acute{o} \ \acute{a} \ - \ \acute{a} \ || \ \acute{a} \ \acute{a} \ \acute{o} \ \acute{a} \ \acute{o} \ \acute{a}$ [sic!]).

To je med tiskovnimi popravki Prešeren sam pre naredil nastopno:

Slávšine tí júžnih sò jáničárjí dežél
(t. j. $\acute{a} \ \acute{o} \ \acute{o} \ \acute{a} \ - \ \acute{a} \ || \ \acute{a} \ \acute{o} \ \acute{o} \ \acute{a} \ \acute{a} \ \acute{o} \ \acute{a}$ [sic!]).

Pravilen petomer pa dobimo samo, ako beremo:

Slávšine tí júžnih sò jáničárji dežél
(t. j. $\acute{a} \ \acute{o} \ \acute{o} \ \acute{a} \ - \ \acute{a} \ || \ \acute{a} \ \acute{o} \ \acute{o} \ \acute{a} \ \acute{o} \ \acute{a}$).

Kdor želi zvedeti, zakaj to, in se sploh hoče poučiti o tvorbi Prešernovih petomerov in šestomerov, beri »Pravdo o slovenskem šestomeru. Spisal Fr. Levec«, kjer najde na straneh 29.—35' obširno razpravo o slovenskem šestomeru; tam je tudi govor o Prešernovih distihih, ki nikakor niso tako okorni, za kakršne so jih razvpili ljudje, kateri jih nikdar niso

znali metrično pravilno čitati. Tako veličastno in mogočno sicer ne zvene kakor tisti, ki jih je pel Koseski, in tudi niso tako milozvočni kakor Stritarjevi, a nelepi, neblagoglasni vendar niso Bog mu ta greh odpusti, kdor je že bil, ki je razbobnal po širem slovenskem svetu, da so Prešernovi šestomeri brez cene, in zdaj za njim golči vse, »kar lazi ino grede«, staro ali mlado, učeno ali neučeno, profesorji in dijaki.

Malo sem zašel v stran, pa nič ne de; treba je že bilo, zopet enkrat povedati — resnico Sedaj pa k stvari!

Drugi del bodoče izdaje obsežaj vse one Prešernove pesmi, katerih ni najti v izdaji iz l. 1847. Te pesmi sodijo najbolje v poseben oddelek, ker bi jih bilo težko primerno vvrstiti med ostale poezije in bi tako vtikanje rušilo red, katerega je hotel imeti pesnik sam. — Tudi te pesmi se morajo natisniti popolnoma v isti obliki, katero jim je dal pesnik na tistem kraju, kjer so bile zadnjič natisnjene, oziroma kakor jih je napisal v rokopisu. Pri tistih, ki v prvotnem Prešernovem besedilu niso več ohranjene, n. pr. »Tri želje (Anastazija Zelenca)«, ne kaže poskušati rekonstrukcije, ampak natisniti jih bode treba v izročeni obliki t. j. v Levstikovi popravi iz l. 1866., ker bi se popolnoma pravilna rekonstrukcija vendar komaj posrečila.

Tretji del bodi tolmač, o katerega važnosti mi ni treba govoriti. V tolmaču je treba pri vsaki pesmi najprej navesti mesta vseh natisikov, oziroma povedati, kje se hrani dotični rokopis. Potem se mora dognati, odkod je pesnik dobil snov (n. pr. »Povodnji mož«, »Pesem od zidanja cerkve na Šmarni Gori« in »Turjaška Rozamunda« spominjajo baje na kočevske narodne pesmi, kar pa nika kor ni verjetno. Primeri oceno Hauffnove knjige o Kočevarjih v listu »Dom in Svet« 1895. str. 95.), kako jo je pre naredil in uporabil.

Nadalje bo treba razlagati težje verze, toda brez nepotrebne slovníčarjenja in brez preobilne učene navlake, katere pri Prešernu ni nič treba.

Za besedno in stvarno razlago (tendencija pesmi; kako stališče zavzema nasproti drugim podobnim Prešernovim poezijam i. t. d.), naj se navedejo vsi češki, hrvaški, ruski, nemški, laški in drugi prevodi dotične pesmi s krajem natiska; pove naj se, kdo je že kaj spisal o dotični pesmi (n. pr. o »Nezakonski materi« Stritar, Levstik), kolikokrat je bila uglasbljena, kdo jo je uglasbil i. dr.

Zlasti pa se bodo morale tudi natisniti vse varijante, da se vidi, kako se je Prešeren razvijal in popolnjeval; najbolje bode, če se natisnejo v tolmaču, ne v tekstu pod črto. Pri elegiji »V spominj Matija Čopa« natisniti je vse inačice doslovno, da se do dobra spozna razložek, če je peta pesem v grški ali latinski meri, in če je merjena po tevtonski meri, »po zgôlih vdárjih«.

Dodati bo naposled treba v tolmaču dotične pesnikove opombe v »Novicah« in v »Ilirskem listu« ter obširnejšo razpravo, s katero naj se pokaže svetu, koliko je Prešeren premišljal o slovenskem šestomeru, do kakšnega pravila se je naposled dokopal, in pove naj se resnica, da so njegovi šestomeri velike cene in velikega pomeha, da so lepi, da so tudi blagoglasni. Upajmo, da potem zanamcev ne bodo učili po šolah, kakor so nas, da so Prešernovi distihi — »za nič!« —

Toliko o tolmaču! „Zvonovim“ bravcem so najbrž večinoma znani izvrstni Düntzerjevi komentarji k nemškim klasikom. Podobnega tolmača je potreben Prešeren. Pri vsem tem pa je tolmač lahko kratek in stvaren.

Četrty in zadnji del obsezaj Prešernov životopis, a ne samo suhe številke, ampak pojasniti nam mora vpliv sodobne evropske literature, posebno romanskih književnosti, nemške romantike, v prvi vrsti Petrarke in obeh bratov Schleglov, nadalje vpliv slovenskih in nemških(?) narodnih pesmi, Prešernov pomen in njegovo stališče v slovenskem slovstvu, njegove zasluge za našo metriko in ohranitev našega literarnega jezika, pojasniti vso tedanjo literarno strujo (»Čebelica«, Čop, janzenisti i. dr.), občevanje s Čehi in češki vpliv na Prešerna ter mnogo drugega. Sploh treba je še enkrat temeljite estetično-kritične ocene našega največjega pesnika, ki bode seveda primerno današnjemu stališču Prešernovih študij mnogo obsežnejša, nego jo je za svoj čas izborno spisal Stritar.

Zakaj sem napisal te vrstice? Samo z dobrohotnim namenom, iz zgolj vune za stvar samo. Doslej se nismo popeli niti do ene docela kritične izlaje katerega koli naših klasikov, izvzemši izdajo Levstikovih del, in šele pred kratkim smo zagrešili zopet dve šušmarski izdaji. Ali naj res zopet zamudimo priliko, ki se nam nudi, da si poskrbimo pošteno kritično največjega pesnika našega?

Vlad. Levec.

Prevod Prešernovega nemškega soneta.

Korni volkovi.

Pojantov sin, bolan na hudi rani,
Primoran je gubiti pšíc strelilo —
Usodno Heraklejevo darilo —
Da kač in gladnih volkov se ubrani.

Hudo mu je metati pšíce strani: —
Če vedežev izrek ni le slepilo,
Brez teh strelíc ne bo se posrečilo,
Da Grkom bi podlegli kdaj Trojani. —

Oklonite se me, svarím vas resen,
Izbrala boljši cilj je moja pesen;
Ne zvaobljajte mi ostrostrelnih jambov!

Na dobrohotni opomin pozorni
Brzdajte svoj pogum, volkovi korni,
Sicer zadene úsod vas Likambov. —

Dr. Fr. Pr.

Pripomnje. Pajantov sin = Filoktet; Heraklejevo usodno darilo = Heraklejev lok in njegove puščice; strani metati = po nepotrebem zapravljati in gubiti; vedež = der Seher *Ελενος. — Ostrostrelni jambi = rezke puščice, zabavljice. Úsod Likambov = usoda Likamba, kateremu se je slavni jambograf Arhiloh neusmiljeno osvetil zato, ker mu je bil snedel dano besedo, da mu da svojo hčer za ženo — se osvetil tako, da sta se Likamb in njega hči Neobula, od Arhilohovih jambov osramočena, obesila. Korni volkovi so po mojem mnenju Pavšek 'et consortes'; seveda, volkovi preganjalci Prešerna.